

gájda, szerb-horv. *gajde*, *gajdle*, tót *gajdy*, lengyel *gajda*, 'duda' kisorosz *gájda*, 'fuvola'; plur. 'duda', síp (buccina-síp), dob (timpanum — dob), hegedű (fiella, Diefenbachnál: fidella, figella, fidula — *hegedw*), lant (luctina, tkp. lutana — *lanth*) mellett ott találjuk a süvöltőt (fistula — *siuelte*, v. ö. fistulator — *sipus*) is. Ebből csak annyit tudunk, hogy a *süvöltő* síp-féle hangszer volt. Ezt bizonyítja különben Calepinus szótárának 1585. évi kiadása, ahol sibilo — *Sűwöltők*, *sipolok* (976. l.). Vannak más régi adataink is, amelyek már többet mondanak. A 16. század első feléből való Gyöngyösi Szótártörödékeknek köszönhetjük azt, hogy megtudjuk, miből is készült a *süvöltő*. Ime az adatok valómása: Aula grece: cannula: vel tybia. Latine: *kysded naad*: vel: *chontboly chena ltl* Sywö *lthól* 2592. sz. — Aules: qui Cum Cannulis Cantat: *az ky az nad syppaly Sywölt* 2593. sz. — Auledus: idem significat: Cor Aules, qui (cum) cannulis cantat in choro: *Az ky [az] Nad syweöltóvel syppoly: au lagy. ....* 2594. sz. — [A]uleticus: Calamus tibialis: dicitur: vt pote tibijs vtilior: *Sywöltőnek walo naad* 2605. sz. Tehát a *süvöltő* leginkább nádszálból készült, de csontból is készítették.

Heltai Gáspár madárcsalogató süvöltőt emleget. A Gyöngyösi Szótártörödékek szintén említ ilyen szerszámot, de ezt *sikattyúnak* nevezi: Cicuticen: est instrumentum. quo aues ad viscum vocant. *Sikattiu: i. kialtiw* 4642. sz. Tehát a. m. 'kiáltó'. A *sikattyú* is tkp. azt jelenti: 'sikoltó'. Beke Ödön.

A vontató.

Trócsányi Zoltán a Régi Falu címen sokakat érdeklő gyűjteményt indított meg (Budapest, 1933. 1—172. 3. füzetben). Néprajzi szempontból is figyelemre méltók a következő fejezetei: A magyar ember, meg a lova. A buza veremlése a régi magyaroknál. A magyarok ruházkodása a XVII. században. A csikóskáposzta. A zalai kasza. A palócok régi faházai. Marosszéki lakodalmi szertartások száz évvel ezelőtt. Hajviselet és ruházkodás a régi palócoknál. A régi magyar falu házai. Hódmezővásárhelyi tanyák a múlt század elején. Nővásár Magyarországon. Igásmalmok Magyarországon. A buzavermekről.

Az első közlemény olyan tartalmas és jellegzetes, hogy nagy részét föl kellene vennünk olvasmányának iskolakönyveinkbe.

Ezúttal csupán a hódmezővásárhelyi tanyákról közölt cikknek egy részletére akarok kitérni, amely így szól: „Itt ké-

vét kötni nem volt szokás, hanem a lekaszált életet apró boglyákba, vagy amint itt nevezték, *vontatók*ba rakták s ezeket rúd és kötél segítségével *napról-napra a nyomtatás idején* bevontatták 8—10—12 ökörrel a szérűre. Úgy látszik, hogy az aratásnak és hordásnak ez a módja felényi időbe kerül...“

Ez az idézet Nagy Ferencnek Hódmezővásárhelyről írt 1819. évi tanulmányából van véve. Számunkra ez a közlés azért érdekes, mert egy másik idézetet állíthatunk mellé és pedig Lendl Adolfnak egy értékes tanulmányából. Ez utóbbi a Természettudományi Közlönyben jelent meg (1907. Pótfüz. 40.): Néprajzi megfigyelések a kisázsiai pusztaságban.

Lendl rajzokban és leírásokban ismerteti a pusztai törökök kezdetleges ekéjét, szekereit, a cséplőszánkót és egyéb arató készülékeket. Bennünket itt egy szánkószerű tákolmány érdekel (10. rajz), neve: *kiszak*, *vontató*. Leírása megadja a fentebbi idézet helyes értelmezését: „A behordásra csak helyenként használnak szekereket. Többnyire maguk készítette szánakba, helyesebben vontatókba rakják a búzát, úgy amint van, rendetlen összevisszaságban“. A kiszak a rajz szerint két szántálpfából és ezekbe tűzött négy oldalfából, mondhatnánk rakoncából áll és egyszerű jármot erősítenek elébe. A vontató tehát nem a búzanyalábokat jelenti, ahogyan a hazai közleményből értenők, hanem azt a készséget, amivel ezeket hazavontatják. A két jelenség között azonban kétségtelen az összefüggés. Jó volna tudni, hogy Lendl honnan vette éppen a vontató nevet és hogy ez a szó vagy a vele kapcsolatos szokás, amely nagy valószínűséggel a török uralom idejével függ össze, ismeretes-e még valahol Alföldünkön.

Szilády Zoltán.

Dézbunda: földbunda: zöld December.

Lehet harminc-harmincöt esztendeje, hogy néhai jó emlékezetű *Szél Farkas* kir. táblai tanácselnök — ha jól emlékszem, *Szily Kálmán* akadémiai titkár megbízásából a *dézbunda*, *déczbunda* elnevezések eredetét nyomozta Debrecenben, ahol valamikor otthonos volt ez a felsőruhaféle. A tanácselnök úr engemet is megkérdezett. Szülőfalumban kurialis nemes Földes községében is ugyan még az én gyermekkoromban ösmeretes volt a dézbunda, de az elnevezésnek nem tudtam magyarázatát adni. Úgy sejtem, a nyelvtudomány ma sincs tisztában e nevek származásával. A Czuczor—Fogarasy-féle nagy magyar Szótár megadja a *déczbunda* természetrajzát. A posztóból készült ró-